

Pont, vonal és hang

– Válogatás a magyar vizuális zene területéről

Gyenes Zsolt

habil. DLA

KineticArtLab – Műhelykonferencia

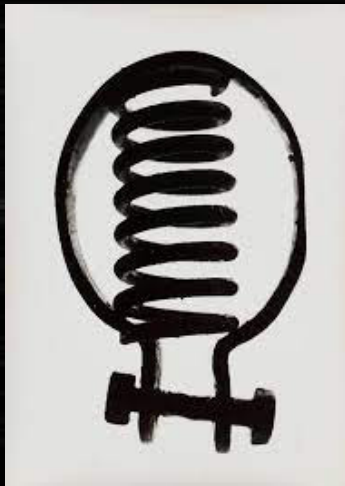
PTE KPVK Campus, Szekszárd

2023 május 10.

1. Kitérő:

Az 1960-as évek művészetpolitikája a „Műhely '67” csoportról akkoriban megjelenő néhány „szakmai” cikk tükrében

- Új képfajta: a **fotográfia sajátos viszonya a kinti látható valósághoz**
- **Társadalmi/politikai elvárások** a fotográfiával szemben Magyarországon az 1960-as években

Koncz Csaba:
Cím nélkül, zselatinos ezüst nagyítás, 1967

Lőrinczy György: No. 35., a Ragacsok sorozatból, 1967

- Az **absztrakt fénykép** „betegesen elsorvadt fotográfia”
- **politikai veszélyt látnak benne**
- Fotó című szaklap, 1967, cikkek sora:
 - „értelmetlenségig elvonatkoztatott non-figuratív hókusz-pókuszok” (Ibos Iván)
 - „mint műhelygyakorlatot nem tilalmazunk” (Féjja Sándor)
 - **maximum dekoratívak lehetnek modern lakásba kifüggesztve** (Ábel Péter)
 - „fotó-iparművészeti alkotások” (Ibos Iván) – vö. **párhuzam az absztrakt képzőművészettel**: Lantos csoportja vagy Dargayék **Iparesztétika Szakosztálya!**
 - „értéktelen divat” (Salamon Iván)
 - '70-es évek: „A nonfiguratív fotó nélkülözi a populatív jegyeket, tehát a megértés igényével nem közölhet gondolatokat.” (Féjja Sándor, 1975)

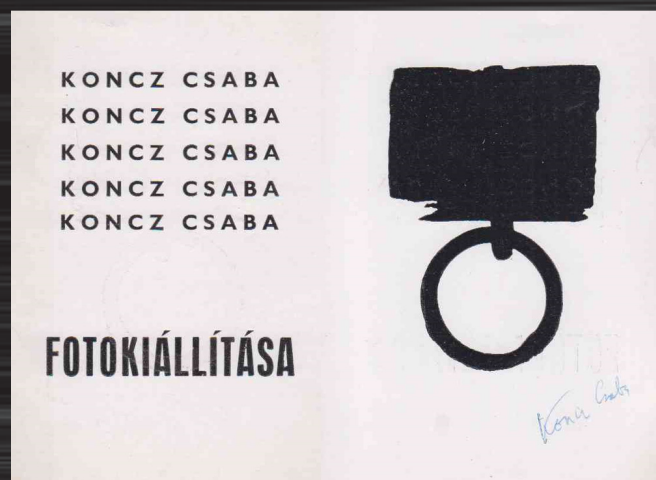
Féjja Sándor: „Egy kiállítás képei”, Fotó, 1967 augusztus, 354-356. o. (Koncz Csaba kiállításáról)

„Furcsa világ ez, **sivár**, kietlen, rideg, **beszűkült világ**. Élettelen, de nem elhunyt, inkább **halvaszületett**. A léleknélküli (vagy beteg lelkű?!) vastárgyakkal sehogy sem sikerül megbarátkoznom. (...) A fényképek művészettörténeti vagy fotoesztétikai vizsgálata – az adott színvonal miatt – nem látszik célszerűnek. (...) **Nem keresi** az okokat, **az erkölcsi hovatarozást**, mert a látvány okozta őszibb eredetű emóciók hatására minden más szempont elhalványul. A képi ingerek feldolgozásának értelmi műveletei: a kritikai és etikai megítélés, a gondolatok egybevetése – az igazán művészi fotó ezekre mindig apellál – már egy magasabb rendű és későbbi fejlődés eredményei. (...) A téves elmélet még tovább erősödik, hiszen a kiállítási sikerek, a közönség s bizonyos szakemberek elismerő véleményei csak megerősítik a **káros**, a **deformált képzeteket**.” u. o., 354-356. pp.

Irodalom:

Gyenes Zsolt: Az absztrakt fotográfia a kortárs művészetben, DLA értekezés, Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kar Képzőművészeti Mesteriskola, 2007. Online: http://gyenes62.hu/disszertacio_gyenes.pdf, 6. oldal jegyzetekkel

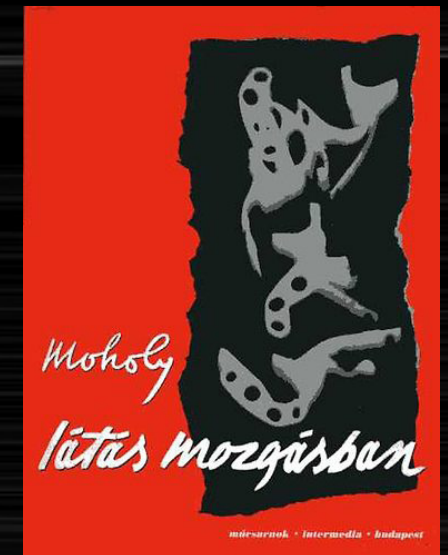
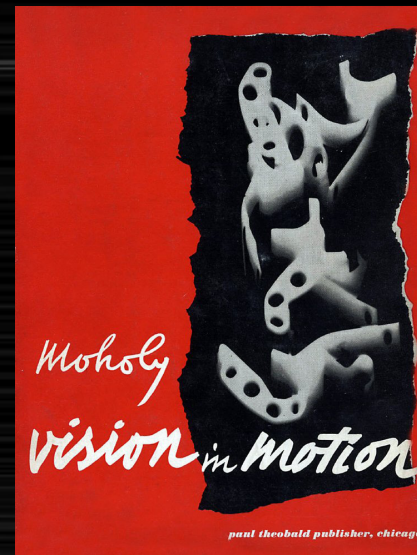
Dargay Lajos: Tér, fény és idődinamika – Fényzene, kézirat, 1976 (fotokópia: Kriston-Vízi József)

– Moholy-Nagy (pl. Festészet, fényképészet, film, 1978) és Kepes (pl. A látás nyelve, 1979) könyveinek hatása Magyarországon (egy generációra)

Moholy-Nagy fő műve fél évszázados késéssel jelenik meg hazánkban (de szamizdat-kiadásban terjed addig is szűk körben)

2. A vizuális zene rövid meghatározása, kategóriái

Vizuális zene

Olyan vizuális vagy audiovizuális művek tartoznak ebbe a kategóriába, ahol a zenei szerkesztés, gondolkodás alapvető fontosságú. Leginkább absztrakt képi világgal találkozunk ezek kapcsán. Az audiovizuális műveknél a hang és a (mozgó)kép egyenrangú szerepet játszik, párbeszédet folytatnak, egymást építik, sőt sok esetben egymásból alakulnak át (pl. hang-reaktív videók).

Három fő típusát/kategóriáját különítem el:

- statikus (pl. Kismányoky Károly: Betűzene. In: Médium-Art, JAK Füzetek 51, 1990) – állókép (vagy esetleg szobor)
- dinamikus (pl. T. Bortnyik-Tubák: N-Dimenzió, 2009-18) – időben kiterjesztett (általában hang nélkül)
- tiszta vizuális zene (pl. Szigetvári Andrea: CT, 2010) – azt látjuk, amit hallunk

Irodalom:

Gyenes Zs. (2012): A vizuális zenéről – rendszerezési kísérlet, Online: http://vizualzene.hu/gyenes_zsolt.pdf,

Gyenes Zs. (2021): Látható hangzás (kézirat)

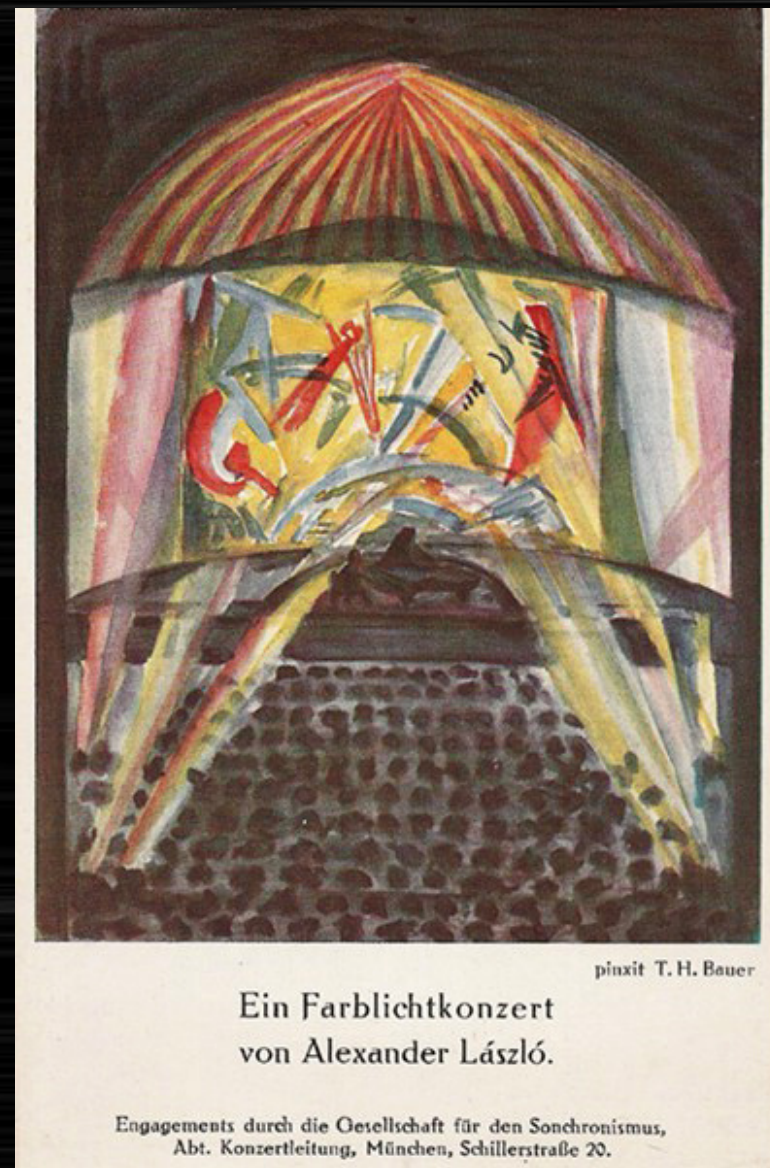
3. Ős-multimédia: László Sándor / Alexander László (1895-1970) / Farblichtmusik

„László **szín-fény zenéjének** előadása kapcsán a termet három részre osztották: az előtérre a közönséggel; a színpadra a zongoristával; és hátul egy nagy vászonra, melyet vetítésre használtak. Összesen négy nagy és négy kisebb vetítőt alkalmaztak. Az utóbbiak a színpad elé voltak felszerelve. László **célja az volt, hogy a zenét színekkel és formákkal vegyítse, új típusú művészi szintézist hozzon létre...**”

Irodalom:

Jörg Jewanski: Farblichtmusik – László Sándor szín-fény zenéje, ford. Gyenes Zs.,

Online: <http://kepiras.com/2021/09/jorg-jewanski-farblichtmusik-laszlo-sandor-szin-feny-zeneje/>

László Sándor szín-fény koncertje (1925 körül).
Jörg Jewanski archívum, Münster, Németország

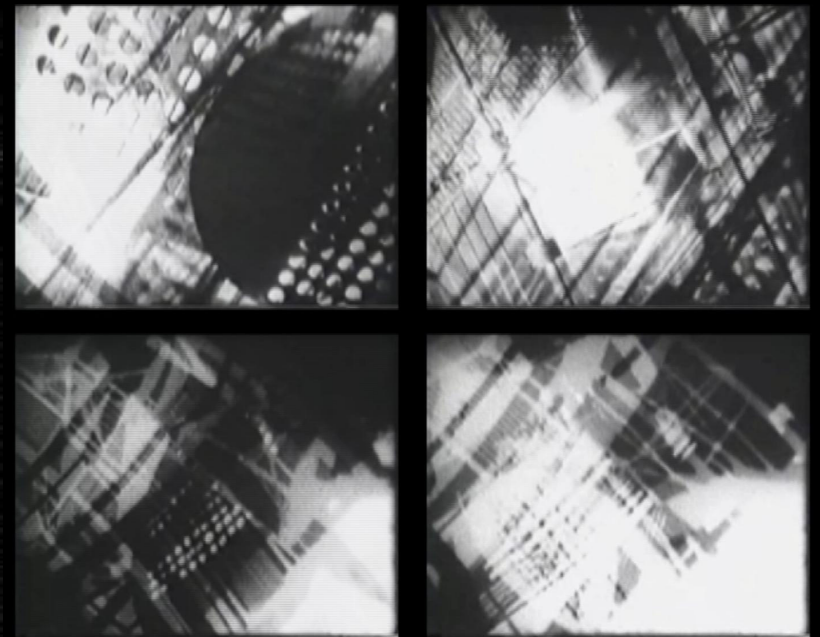
4. Előfutárok:

Moholy-Nagy László (1895-1946): **Fénytérmodulátor** (1922-30)

„Ez a **mozgó szobor 140 égőt tartalmaz**, amelyeket egy dobbal kötöttek össze. Úgy rendezték el, hogy kétpercenként különböző színes és színtelen spotlámpák gyulladtak ki, fényeket jelenítve meg...” (...) „**Motor hajtotta** és 128 különböző színű, kapcsoló hengerrel irányított villanyégővel volt felszerelve.”

Irodalom: Moholy-Nagy László (1996): Látás mozgásban. Műcsarnok– Intermedia, Bp., 238-239., 288-289. o.

Fényjáték, fekete-fehér-szürke (1930) – A Fénytérmodulátorból született absztrakt film.

Moholy-Nagy L.: **Hangzó ABC** (1932-33)

Moholy-Nagy László megvalósult hang ábécéje a hasonló, korabeli progresszív kísérletek sorába tartozik. Felhasználta az addig elért eredményeket, de túl is lépett bizonyos vonatkozásban rajtuk. Proto-konceptualista szemlélete egy végletekig redukált vizuális és zenei formát produkált, ahol az újrafényképezett hangsáv (vizuális) részévé vált az egyébként teljes fényhiánynak, a fekete vászonnak. A változó minták, a tőlük teljesen elválaszthatatlan hangzásal együtt megkíséreltek egy **játékos**, szabályoktól mentes **intermediális** karakterű ábécét, nyelvet felvázolni. A mai elektronikus-digitális zene előfutárait is üdvözölhetjük Moholy-Nagy, **Fischinger**, a **szovjet-oroszok** és mások sajátos audio(-vizuális) kísérleteiben.

Irodalom: Gyenes Zs. (2019): Látható akusztika – Moholy-Nagy László Hangzó ABC-je. Online: <https://punkt.hu/2019/06/24/lathato-akusztika-moholy-nagy-laszlo-hangzo-abc-je/>

202659

AKADEMISCH
LITERARISCHE
GESELLSCHAFT

EINLADUNG
ZU DEM VORTRAG
DIE NEUEN FILM-EXPERIMENTE

Donnerstag, 2. Februar, 8 Uhr c. t., Hörsaal Bertholdstraße 14

VORTRAG: **Prof. Moholy-Nagy**, Berlin

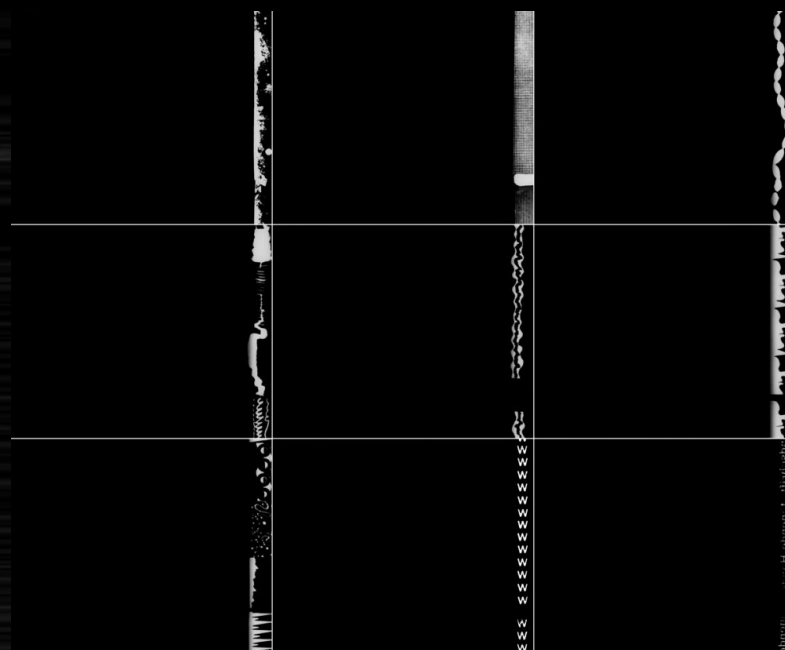
FILME:

- „Marseille“ von Moholy-Nagy
- „Quer durch den Sport“ von Blum
- „Gläserne Tiere“ (Kulturfilm)
- „Die kleine Schraube“
- „Abstrakte Studie“ von Fischinger
- „Tönende Ornamente“ von Fischinger
- „Lichtspiel schwarz-weiß-grau“ von Moholy-Nagy

EINTRITT: RM. 1.50; Mitglieder und Studenten RM. 1.-; Stud.-Mitgl. RM. -.20

VORVERKAUF: Pförtner der Universität;
Fr. Wagnersche Univ.-Buchhandlung, Kaiserstr. 52, Telefon 1040

Moholy meghívó-
ja Fischingernek
küldve (1933),
Német Filmintézet,
Frankfurt, Oskar
Fischinger gyűjte-
mény,
fotó: Gyenes Zs.

Kepes György (1906-2001) egyik interaktív installációja:

Lángok kertje (Flame Orchard: Sound Animated Flames, 1971). Társszerzők: William Walton, Mauricio Bueno és a zeneszerző **Paul Earls**.

Az elektronikus zene rezgéshullámainak megfelelően (propán gáz) lángok gyulladnak fel a „kertben”.

„Az ötlet onnan származott, hogy Kepes György azt olvasta, vannak bizonyos tapasztalt operaénekesek, akik képesek elérni, hogy az operaház gázlámpái meglobogjanak és fellángoljanak, amikor bizonyos hangokat énekelnek – a nézőtér Eigen-frekvenciáinak megfelelőket. A mű címe 'Lángok gyümölcsös-kertje' lett, és egy propángázzal töltött dobozból állt, amelynek vékony fémből készült felső lapján apró, fúrt lyukakból álló rácsozat volt, és két hangszóró tartozott még hozzá, amelyek hangját a doboz oldalai felé irányítottuk. Az apró lyukakon kiáramló gázt meggyújtottuk, hogy kis lángokból álló tengert képezzünk, amely azután reagált a dobozba irányított zenére. Akárcsak az operaénekeseknek, meg kellett tanulnom a doboz egyedi akusztikai tulajdonságait, és **olyan elektronikus zenét kellett szereznem, amely 'játszott' a lángokon**. Megjegyzem, ezt a formát senkinek sem ajánlom, mert elég veszélyes.”
(Earls, 1996)

Irodalom:

Earls, P. (1996). Fény és hang. Online: <http://kepes.society.bme.hu/Fenyszimp96/earls.html>

Thomas Wilfred (1889-1968): Lumia (1920-as évektől)

Unit #86, Clavilux Junior (az első otthoni Clavilux modell), 1930. A Lumino (Schöffer) előzményei.

Irodalom:

<https://americanart.si.edu/exhibitions/lumia>, <https://www.youtube.com/watch?v=-1qc0yqSM1Y&t=32s>

5.

Schöffer Miklós / Nicolas Schöffer (1912-1992)

Lumino Philips (1968)

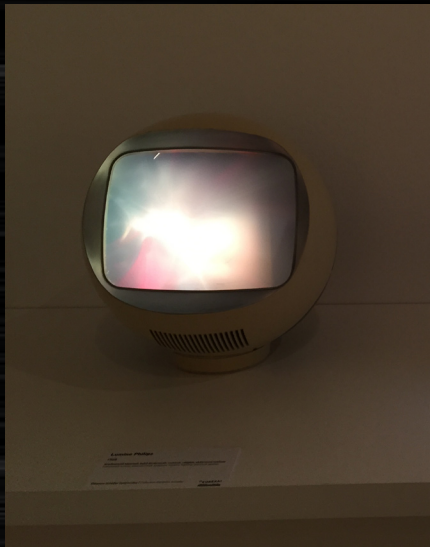
Fényátersztő képernyő, belső fémlemezek, motorok, világítás, elektromos rendszer

Lumino (1968)

Fekete fémdoboz, fényátersztő képernyő, belső fémlemezek, motorok, világítás, elektromos rendszer

Fotók: Gyenes Zs., Nicolas Schöffer retrospektív, Múcsarnok, 2015.

(<http://mucsarnok.hu/kiallitasok/kiallitasok.php?mid=mpwl6ooo3p92vP>)

6.

Dargay Lajos (1942-2018)

Kutatási rész: a **hang/zene és mozgás/vizualitás/fény kapcsolata** alábbi művei kapcsán; miképpen működtek, elsősorban technikai értelemben?!

- **Luminoscope** (1969, 1973, 1987) – Ez miben tér el Schöffer Lumino műveitől (1968)?
- **Torony** (1970)
- **Fénymodulátor I-III.** (?-1973)
- **A Pantha Rei együttes zenéjére reagáló mű/vek** (1975)
- **Egri fénytorony** (1978)
- **PNEU II.** (1982)

PNEU II, 1982.

Online: <http://dargaylajos.hu/videok>

Irodalom:

– **Paksi Endre Lehel** (szerk.): Kis magyar luminokinetika. Budapest Galéria, 2020.

Paksi Endre Lehel (2017-2020): A LUMINOKINETIKA megjelenése a Magyar Népköztársaságban: MTESZ-MIE Iparesztetika Szakosztály és a KINETEAM „mérnök-művész csoport(ok)” köréhez kapcsolódó kreatív produktum 1969-1985 (in: Kis magyar luminokinetika.)

Szakedolgozatok alapján:

– **Mátyássy** Gábor: Dargay Lajos szobrászművész művészete és munkássága, 1989.
(Online: <http://dargaylajos.hu/szakedolgozatok/matyassy>)

„1975-ben a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Auditórium Maximumában mutatkozott be először Magyarországon egy audovizuális kísérlettel, melyben a **Panta Rhei** együttes **zenéjére reagáltak Dargay Lajos szobrai**. A megvilágítási rendszer a szobrok mozgását egy 60 m²-es felfogóernyőn tette láthatóvá a nézők számára. Az előadás nagy sikert aratott, de megismétlésére azóta sem került sor.”

Egri fénytorony (1978)

„Az elkészült, 17 méter magas, 10 'emeletnyi' üvegszintet magába foglaló torony talpzata gránit, melyben található az érzékelők és a koordináló elektronikus agy. Belső elemeit krómacélból készítették. A légkondicionált belső térben ferdén elhelyezett krómnikkel lapokat fényszórók (28 db.) veszik körbe. **A szobor elektronikus agya a környezetből származó akusztikus jeleket**, a hangokat frekvenciatartományonként **más-más mozgás, illetve fényakcióval köti össze**. A folyadékkristályos memóriaegységében 680 ezer mozgásfény-fényerősség variációt rejtettek el, ebből a gépi emlékezetből hívja elő bármely kinti hang a reflexeket. A mű elektronikája szürkületkor kelti életre a szobrot és ekkor plasztikai magjává válik a panelvárosnak. A lakótömbök által kialakított tér minden pontjáról jól látható a fényekkel, vibrálással, fénymozgással kaleidoszkópszerűen kitöltött, belső szerkezetét dematerializáló üvegoszlop. Dinamikája ugyanakkor követi a környezetét.”

„**Egy vers felolvasására vagy egy suttogó hangra – békés, nyugodt mozgással és barátságos, meleg színekkel reagált a szobor**. Egy autó hatására a színek elhidegültek, a mozgás felgyorsult és szinte tiltakozott a szobor.”

PNEU II. (1982)

„Mozgásrendszere analóg a megelőző szobrok lineáris irányultságával, azzal a különbséggel, hogy míg azokban a mozgó homlokzati elemeket fogaslécek továbbították a kívánt távolságba, ezen a szobron pneumatikus (légkompressziós) hengerek végzik ezt a mozgató tevékenységet. Így az alkotás már továbblépett a 'kinetikus' művek hagyományos rendszerén annyival, hogy már a térképzési rendszere teljesebbé vált, mivel képes lett a 'kitárulkozásra' és az 'összezsugorodásra'. A mozgó rendszer tagozatai szinkronban állnak egymással és harmonikus egységet adnak a hangzó anyaggal.”

„Nem valósult meg a Viharjelző: Pneu I alkotás...” (Hangyel Orsolya, 2006)

– Tamás Eszter: Kinetikus törekvések a XX. század második felének magyar művészetében, 2007.

(Online: <http://dargaylajos.hu/szakdolgozatok/tamas>)

Torony (1970)

„... még részben Schöffer konstrukcióit idézi, az ortogonális vázra festett tárcsákat, az applikált fémlapokat, melyek hang hatására mozgásba kezdtek.”

„A Fénymodulátor 1. már sokkal egyénibb stílusú, teljesen sajátos szerkezetű. Hangyel Orsolya bemutatásában: 'A Három négyzet alapú hosszúkás hasáb nikkel vázon belül három-három, egymás fölötti nagyobb nikkel korong, és több kisebb található, melyeket hang hatására elektromos motor forgat. Megfelelő külső impulzus esetén a fényrel megvilágított korongok kinetikus játékba kezdenek, speciális pályát írnak le egymás körül, villódzva tükrözik vissza a fényt és megvilágítják környezetüket.’” (Jelenleg a Light Art Museum-ban van kiállítva Budapesten)

Irodalom:

Hangyel-N. Mészáros-Dr. Németh, Sík, Kaszás, Beke, Wehner: Dargay Lajos szobrászművész, Budapest, Képzőművészeti Kiadó, 2006.

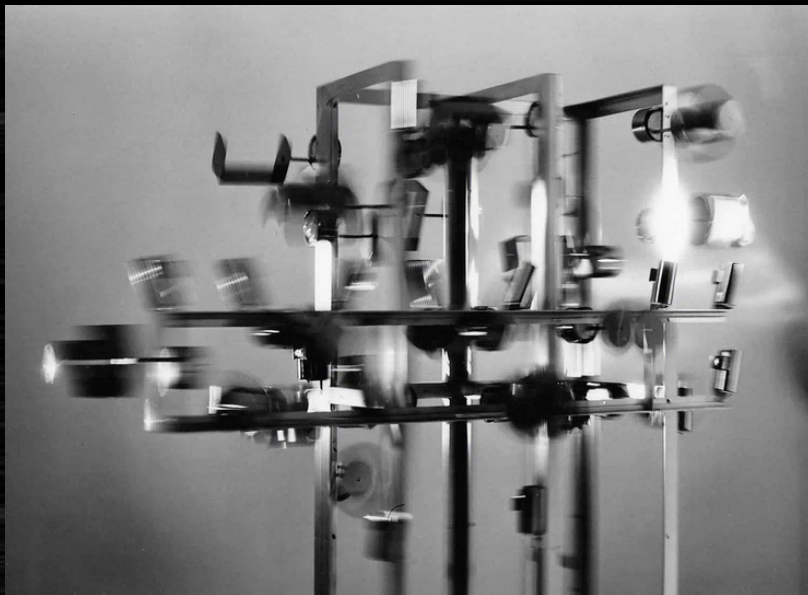
Intuíció, Innováció, Invenció kiállítás, Múcsarnok, 2000.

„Itt Schöffer és Dargay egy-egy műve együtt került kiállításra. A két alkotás között folyamatos kölcsönhatás volt, melyet a nézők jelenléte indított el. Ezáltal a mű és befogadó és mű és mű között teljes harmónia jött létre. 'Schöffer Chronos 7 című szobrán a lámpák és tükrök a nézők lépteit, hangját érzékelő, padozatba süllyesztett térkarakterisztikájú mikrofonok impulzusára kerültek mozgásba. Dargay tíz méterre lévő PNEU II című szobra pedig fotocelláival 'fogta' a Chronos 7 fény jeleit és lineáris mozgással, erős zenei hangokkal válaszol, mely újabb ingerként hatott Schöffer alkotására.” (Tamás Eszter, 2007)

Chronos 11 helyette (irodalom: <http://dargaylajos.hu/kiallitasok/mucsarnok/>)!

Schöffer: Chronos 11, 1971.

Online: <https://www.roomdiseno.com/disonata-arte-en-sonido-hasta-1980-la-exposicion-de-arte-sonoro-que-resuena-en-el-museo-reina-sofia/disonata-roomdiseno9/>

Dargay a „fényzenéről”, mint ars poetica:

„...segítségül hívjuk mi is a technológiák törvényeit, az ipari formák funkció határozta szépségét és a lélek mélységeit megjáró zenét. A tér-fény és idődinamikus hatások szabályozására és értelmezésére így alkalmaztuk a zenei, auditív hatásokat, melyek ősi, igaz és mély emberi igényt elégítve ki értelmezhetik modulátoraink kiterjedt jelenségét.”

A városok komplex térélményeinek kialakításában nagy szerepet tulajdonított Dargay „a kollektív központok esztétikai aktivizálásában fényzenei hatásokkal az esti, éjszakai időszakban”, illetve „a víz és levegő előidézte animációk tervszerű alkalmazásában.”

Irodalom:

DARGAY Lajos (1976): Tér, fény és idődinamika – Fényzene. Kézirat (Dargay Lajos Művészeti Alapítvány, Kriston-Vízi József közlése).

„...mind a Szövetséget, mind az Alapot, mind a Lektorátust bizonyos pontokon ki tudták kerülni, azonban az amatőr-ség bélyegét is, mondván ez nem úgy művészeti, mint amit a nevezett központi megmondó hivatalok pecséttel ellátván hitelesítettek, hanem ez egy műszaki dolog, ezért van a MTESZben helye, és ezért az iparesztétika a kulcsszó.”

vö. az absztrakt művészet hivatalos megítélésével az 1960-70-es években!

Irodalom:

PAKSI Endre Lehel (2017): Luminokinetikusok a népköztársaságban – A MTESZ-MIE ISZ (1974-79) és a KINETEAM (1980-1985) nyomában. (Műértő 2017 december). Online:

https://www.academia.edu/35683421/Luminokinetikusok_a_n%C3%A9pk%C3%B6zt%C3%A1rsas%C3%A1gban_M%C5%B1%C3%A9rt%C5%91_2017_december

7.

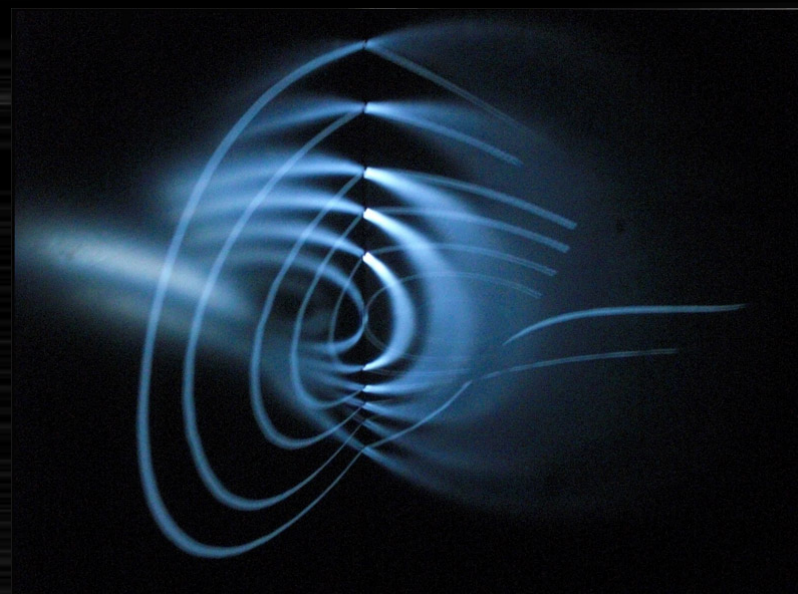
A „magyar vonal”

:: T. Bortnyik/Tubák (T. Bortnyik Éva, Tubák Csaba és Tubák Ádám): **N-Dimenzió**, 2009-18.

Kilenc perc hosszúságú, néma, loop-olt videó-opusz, valójában installáció. Folyamatosan változó, geometrikus karakterű számítógépes animációt vetítenek egy félmatt, fekete, egymással kilencven fokos szöget bezáró bársony felületre. A látvány bizonyos **elemei visszaverődnek** a felületekről, közben egymásra vetülnek újból; így hoznak létre egy **multidimenzionális vizuális hatást**, párbeszédet. Összetett dinamizmus ez, ahol a hang teljesen kiiktatódik, mégis a **zenei struktúrák** irányítanak; hasonlóan a klasszikus *Diagonális szimfóniához*.

Irodalom: Gyenes Zs.: Látható hangzás, kézirat, 2021.

Képmelléklet (a művészek jóvoltából)

:: **Kelle Antal ArtFormer: INS-etűdök**, 2011

„Mint **kinetikával** erősen **foglalkozó művész**, mindig nagyon izgatott Schöffer kibernetikus művészete, ezért amikor a Kalocsai Gyűjteményben/Múzeumban kiállítási lehetőséget kaptam, akkor mindenképpen Schöfferre is szerettem volna reflektálni. Az alapgondolat az volt, hogy az 1979-es 'Homage à Bartók' album zenéjét, valamint az én egyik alkotásomat, az INS Felületet – Opus 302 felhasználva, készítsek egy zene – szobor – film etűdöt. Azaz egy olyan vizualizációt, ahol a hangzás, és annak láthatósága közé, mint transzformáló objekt, belépett egy kinetikus szobor...”

Kelle A. A. (2021). Elektronikus levelezés a művésszel, kézirat.

:: **Mengyán András: Hangkert**, 2010 (interaktív mű)

A Hangkert egy **zenélő kert**, ahol „az UV-fényben foszforeszkáló, festett alumíniumformák **mozgásérzékelőkkel** vannak ellátva, és az arra kószáló látogatót egy-egy zongorahanggal üdvözlük. A fénylő erdőben fel-alá járkáló **néző** így egész zeneműveket **komponálhat**, saját hangzást adva a kiállításnak.”

Ha egyszerre többen mozognak a mű terében, közös élmény és alkotás születhet, amihez az infravörös fénykapuk segítségével 42 hang csálható elő. Mozgás, tér, hang és szín-fény; érzékeket együttesen megmozgató elvonatkozott valóság a látogató számára. Az **épített tér a hanggal elválaszthatatlan kapcsolatba** kerül.

Irodalom: Fürth E. (2011). Fényes ösvények. Online: <https://revizoronline.com/hu/cikk/2935/mengyan-andras-a-feny-hangjai-a22-galeria/>

Csáji Attila, Balogh László, Bodó Károly, Tilles Béla, Kuchta Klára, Bolygó Bálint, Mattis-Teutsch Valdemar, stb.

Online: <http://kepes.society.bme.hu/>

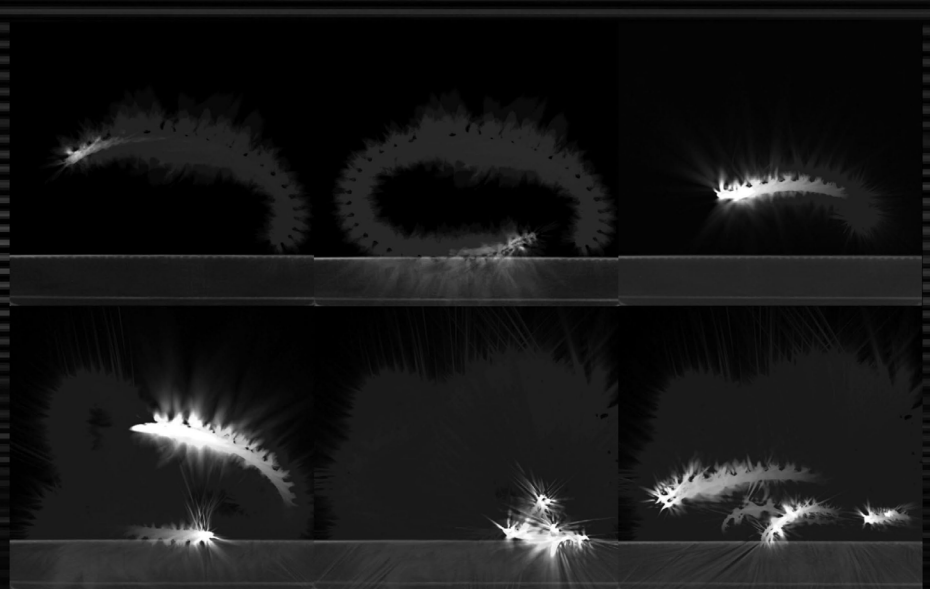
8.

Hangreaktív művek, interaktivitás a magyar kortárs művészetben:
elektronika, analóg audio-videó, digitális technika, hibrid megoldások

:: **Szigetvári Andrea: CT, 2010 (interaktív audiovizuális mű)**

„A CT című darab kísérlet arra, hogy térben mozgó képanimációt meghangosítva különböző jelentéstartalmakat generáljunk kihasználva, hogy a kép és hang képes átértelmezni és közösen kialakítani jelentéseket. A cél, hogy a két modalitás (hallás, látás) egymásmellé rendelésével új minőség keletkezzen, ne váljon külön az audió és a vízió, hanem ‘audiovízió’-ként közösen fejezzen ki valamilyen érzetet, hogy az együttműködésből hozzáadott érték szülessen.”
(Szigetvári A., 2012)

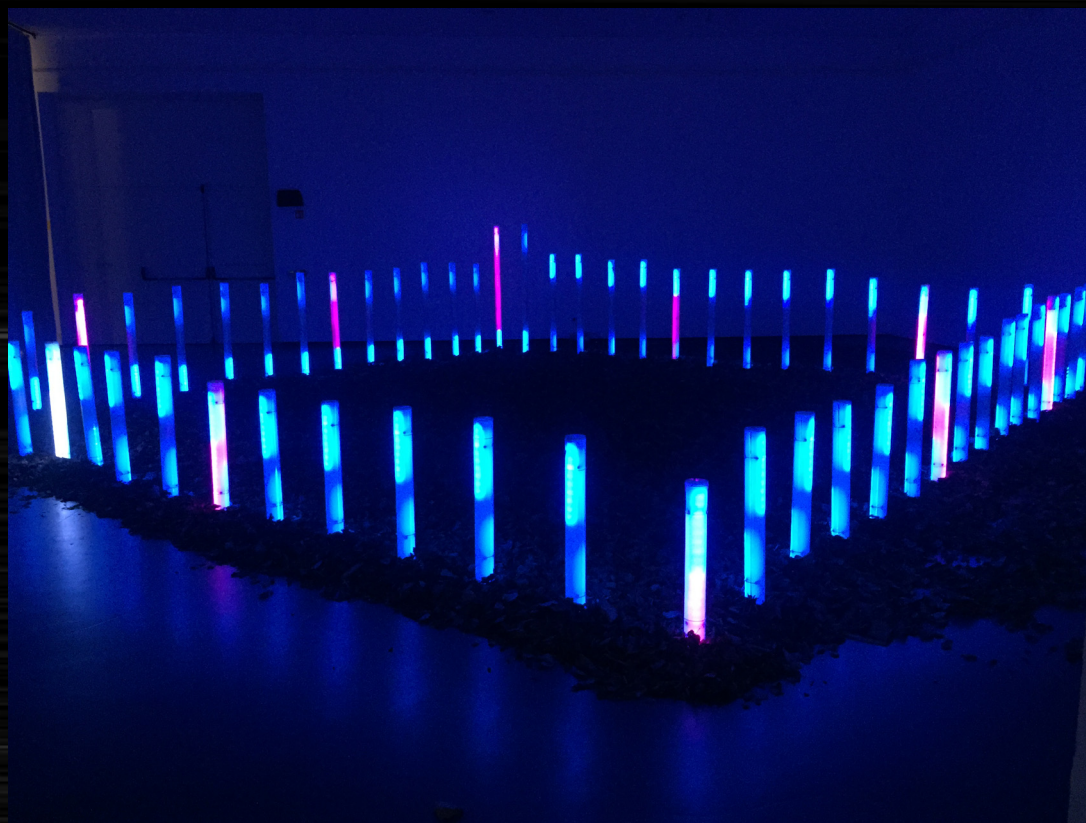
Képmelléklet: Szigetvári A.: CT, 2010 (CT-animáció: Gyenes Zs.). Online: http://www.szigetvariandrea.com/HU/html/YouTube_hu.html

:: **Kiégő Izzók: Fracture 3.0**, zene: Mákó Rozi, 2021

Egy korábbi helyspecifikus munka újraértelmezése. A pécsi m21 Galériában felállított változat a színek, a techno és természet találkozása révén kíván meditatív teret biztosítani a látogatóknak az emlékek előhívására. A Zsolnay Negyedből származó falevelekből kinövő 60 darab LED-csőre komponált installáció a **nézők mozgása** által nyeri el vég-ső formáját.

Irodalom: *Kiégő Izzók / Glowing Bulbs*, „Az emlékezés formái” című kiállításon, m21 Galéria, Pécs, 2021-2022.
Képmelléklet (Fotó: Gyenes Zs., 2021).

:: Gyenes Zs.: Lumage, 2021

A Lumage négy és fél perces **elektronikus audiovizuális improvizáció** rögzített változata. Az alap analóg audio- és videó szintetizátorral készült. Utalás az úttörők kísérleteire, Moholy-Nagy fény-árnyék vetítéseire, magára a fotogramra és röntgenképre, Kepes György és mások műveire.

A Lumage a *luminance* és *image/collage* szavakból lett összerakva. Utal a fény alapvető szerepére.

A Lumage önmaga fény-mozgás, melynek tárgya és egyben kiindulása hang, pontosabban olyan feszültségváltozások, melyek hanggá alakulnak. Azt lehet látni, amit hallani. **Tiszta vizuális zene**. Konkrét művészet, ami kapcsán semmi sem utal semmire, minden önmaga konkrét valóságában létezik.

Az elektronika organikus jellege túlnő a digitális megjelenés steril mivoltán. Improvizáció és véletlen, a hiba esztétikája – mind építő tényezők. Ember és gép párbeszédet folytathat; sajátos viszonyt alakíthat ki egymással.

A **fény önmagában elektromágneses sugárzás**. Az elektronika **válik fénné**.

Irodalom: Gyenes Zs.: Látható hangzás, kézirat, 2021.

A magán finanszírozású **Light Art Museum** (LAM) a klasszikusoktól, mint pl. **Moholy-Nagy**, **Kepes**, **Schöffer**, **Vasarely**, a nagy „öregeken” át (mint **összekötő híd**), mint pl. **Dargay**, **Csáji Attila** és **Mengyán András**, a fiatal kortárs generációt mutatja be a volt Hold utcai fedett piac átalakított műemléképületében. A művek egy része szorosan kapcsolható, a kiemelt hang-reaktív megoldásokhoz.

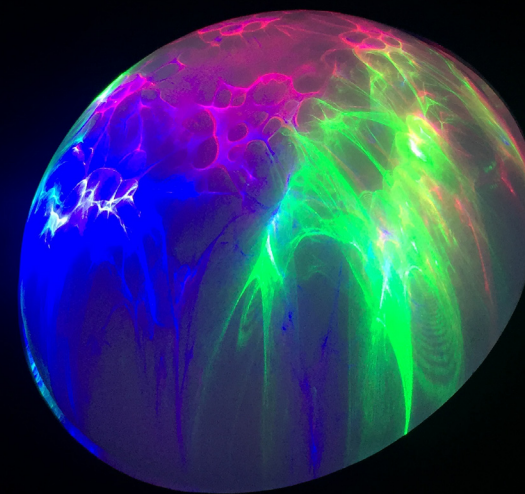
A már említett alkotások közül láthatjuk itt Moholy-Nagynak, a „Fény-tér-modulátor” segítségével készült híres filmjét a „**Fényjáték, fekete, fehér, szürke**” címűt és magának az eszköznek a parafrázisát is (**Szauer Dávid Ariel: Modulator V3**, 2022, I. jobb oldali képmelléklet, alul).

Vasarely „újrágondolva” (mozgó fényforrás, motor, sín)

Csáji Attila lézerműve

Hasonlóan említésre került már ebben a tanulmányban T. Bortnyik/Tubák „N-dimenziója”, azontúl a Kiégő Izzók csoport „Re-Fracture” című helyspecifikus fényinstallációja. Csatlakozva a felsoroltakhoz, a „Lumage” című mű is helyet kapott a múzeum kiállításán.

Mengyán András fényinstallációja (a Hangkerthez hasonló megjelenésű)

A gigantikus méretű „zeppelin” és alatta a „Hexa” című interaktív fényinstalláció.

További hang és fény/mozgókép/mozgás kapcsolatára épülő opusz például a Helium „Hexa” című műve. Ez egy interaktív fényinstalláció, mely a gazdag múlttal rendelkező geometrikus művészet egyik izgalmas kortárs példája.

A Kitzinger Gábor „Limbo” című, 2020-as installációja (kísérve hanggal) interaktív módon viszonyul a művel találkozó néző kézmozdulataira, gesztusaira. (l. következő oldalon)

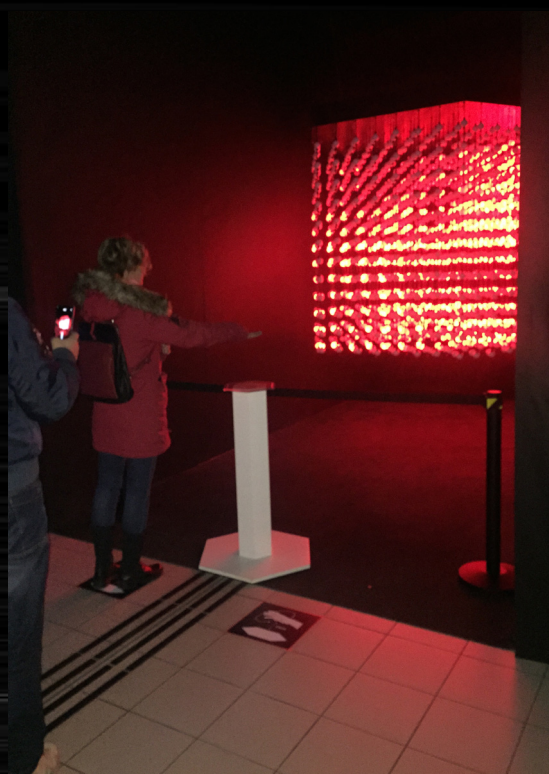
HEALIUM

Hexa

2017

Interaktív fényinstalláció

A LED-gömbök hálózatából szőtt installáció kétezer egyedileg vezérlehető fényforrásból áll. A mű nem egy lezárt, végső állapotot rögzít, hanem nyitva hagyja a néző számára a befejezés lehetőségét. Az interaktív rendszernek köszönhetően mindenki saját ízlése szerint módosíthatja az installáció paramétereit, lehetővé téve a dinamikus fénymező szomatikus megtapasztalását.

KITZINGER GÁBOR

(alkotótársak: Míkolai Martin és Tardos Hanna)

Limbo

2020

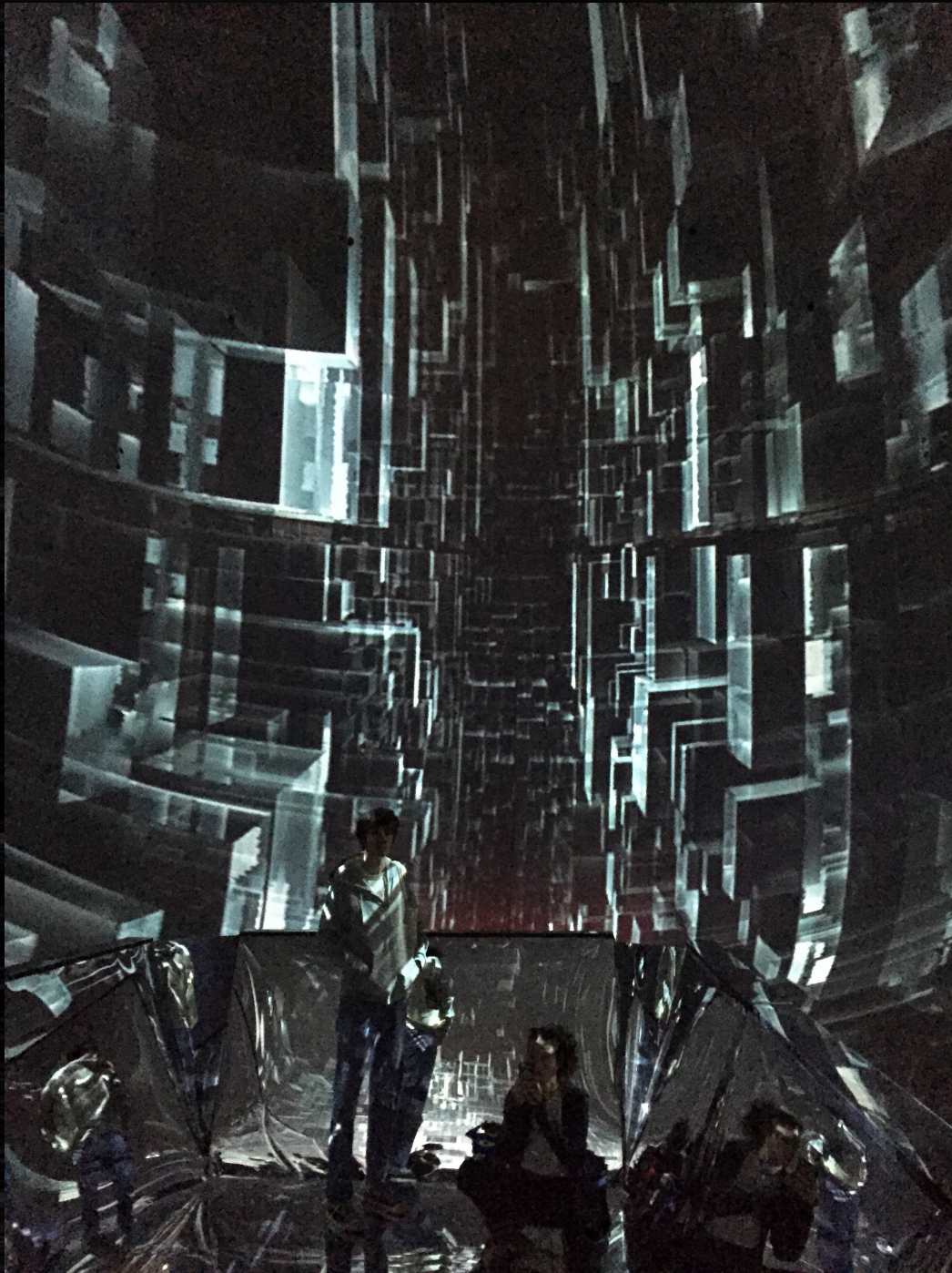
plexiüveg, hologram-animáció

Az installáció egy digitálisan generált entitás folyamatosan ismétlődő életciklusát tárja fel. A holografikus animáció egy mellszobrot ábrázol, amely a tulajdonképpeni prototípusát jelenti a bemutatott entitás a zigóta állapottól a halálig vezető életútjának. A művel találkozó néző kézmozdulataira, gesztusaira reagens szimuláció megtörni és némileg módosítja a ciklikus állandóság monotonitását.

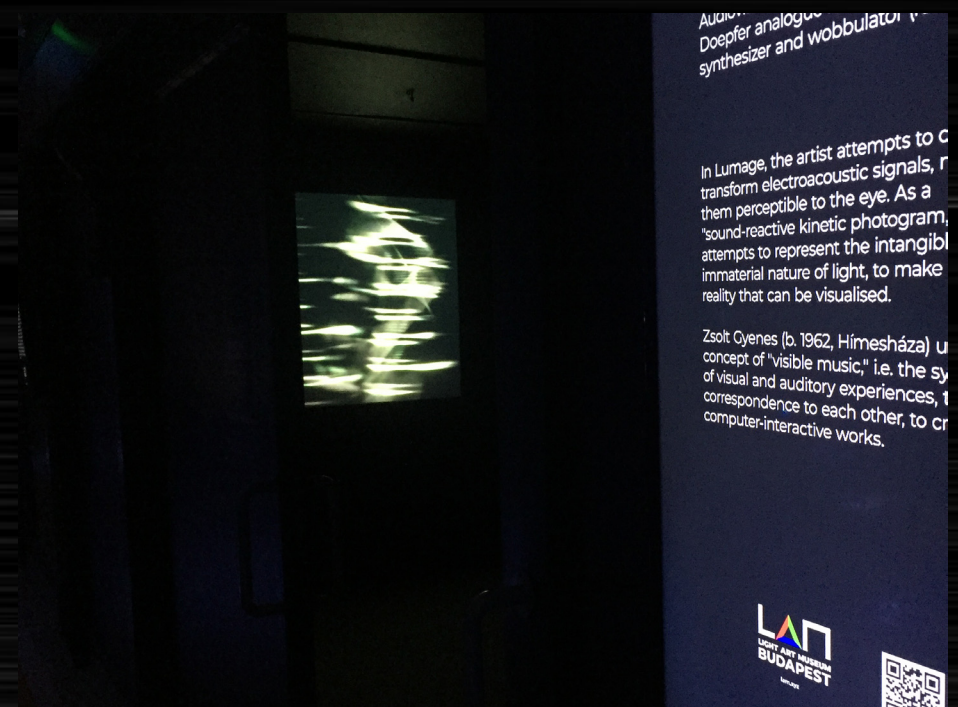
#lambudapest

A „zeppelin” belülről, a térbe vetített animációval és hanggal.

Alul a „Lumage”

Atal...
Doepfer analogus
synthesizer and wobulator v...

In Lumage, the artist attempts to transform electroacoustic signals, making them perceptible to the eye. As a "sound-reactive kinetic photogram," he attempts to represent the intangible, immaterial nature of light, to make a reality that can be visualised.

Zsolt Gyenes (b. 1962, Hímesháza) uses the concept of "visible music," i.e. the synthesis of visual and auditory experiences, to create a correspondence to each other, to create computer-interactive works.

LAN
LIGHT AND NOISE
MUSEUM
BUDAPEST

Köszönöm a figyelmet!

<http://vizualzene.hu>